

Cuprins

ABREVIERI	5
CAPITOLUL I. DREPTUL PENAL ÎN SISTEMUL DREPTULUI POZITIV	9
§1. Definiție	9
§ 2. Funcțiile dreptului penal	10
2.1. Preliminarii	10
2.2. Funcția protectoare	12
2.3. Funcția educativă	13
§ 3. Caracterele dreptului penal	13
3.1. Dreptul penal ca ramură de drept public	14
3.2. Dreptul penal ca ramură autonomă de drept.....	16
3.3. Caracterul subsidiar al dreptului penal.....	19
3.4. Caracterul selectiv al dreptului penal	20
§4. Structura dreptului penal.....	21
4.1. Drept penal general și drept penal special	21
4.2. Drept penal intern și drept penal extern	24
4.3. Alte clasificări	26
§5. Raporturile dreptului penal cu alte ramuri de drept	26
5.1. Raporturile dreptului penal cu dreptul constituțional.....	27
5.2. Raporturile dreptului penal cu dreptul contravențional	29
5.3. Raporturile dreptului penal cu dreptul procesual penal	32
CAPITOLUL II. PRINCIPIILE FUNDAMENTALE ALE DREPTULUI PENAL	34
<i>Secțiunea I. Preliminarii.....</i>	34
<i>Secțiunea a II-a. Principiul legalității incriminării și pedepsei</i>	35
§1. Considerații generale	35
§2. <i>Lex scripta</i>	37
§3. <i>Lex certa</i>	38
§4. <i>Lex stricta</i>	41
4.1. Analogia în dreptul penal.....	42
4.1.1. Analogia în defavoarea inculpatului	43
4.1.2. Analogia în favoarea inculpatului	46
4.2. Interpretarea legii penale	49
§5. <i>Lex praevia</i>	54
§6. Implicații specifice ale principiului legalității pedepsei.....	54

<i>Secțiunea a III-a. Principiul caracterului personal al răspunderii penale</i>	56
<i>Secțiunea a IV-a. Principiul minimei intervenții (principiul subsidiarității)</i>	63
<i>Secțiunea a V-a. Principiul individualizării</i>	65
<i>Secțiunea a VI-a. Principiul umanismului dreptului penal</i>	71
CAPITOLUL III. IZVOARELE DREPTULUI PENAL. NORMELE PENALE	73
<i>Secțiunea I. Izvoarele dreptului penal</i>	73
§1. Considerații introductive.....	73
§2. Constituția și deciziile Curții Constituționale ca izvoare de drept penal	74
§3. Legea organică și actele asimilate acesteia.....	76
§4. Ordonanțele de urgență ale Guvernului	78
§5. Cutuma ca izvor de drept penal	79
5.1. Cutuma – cauză care face ca fapta să nu constituie infracțiune	81
5.2. Cutuma – instrument de interpretare a legii penale	82
§6. Decretele prezidențiale	83
§7. Deciziile Înaltei Curți de Casație și Justiție pronunțate în dezlegarea unor probleme de drept sau în recurs în interesul legii	84
§8. Izvoarele internaționale	86
<i>Secțiunea a II-a. Normele juridice penale</i>	88
§1. Caracterele și structura normei penale	88
§2. Clasificarea normelor penale	90
2.1. Normele penale-cadru (în alb)	92
2.2. Normele de trimitere și (sau?) normele de referire	96
2.3. Delimitarea normelor de trimitere față de normele-cadru	99
CAPITOLUL IV. LIMITELE APLICĂRII LEGII PENALE	100
<i>Secțiunea I. Limitele temporale ale aplicării legii penale române</i>	100
§1. Cadrul general al principiilor care guvernează aplicarea în timp a legii penale ...	100
§2. Activitatea legii penale.....	101
§3. Principiul neretroactivității legii penale	109
3.1. Domeniul de incidență al principiului neretroactivității legii penale	109
3.2. Legi care și-au pierdut retroactivitatea obligatorie	111
3.3. Incidența principiului neretroactivității în cazul schimbărilor de jurisprudență.....	119
§4. Excepții de la principiul neretroactivității	122
4.1. Legea de dezincriminare	123
4.2. Legea de amnistie sau grațiere	127
4.3. Legea mai favorabilă <i>stricto sensu</i>	127
§5. Legea penală mai favorabilă	128
5.1. Justificarea aplicării legii mai favorabile. Ipoteze de aplicare	128

5.2. Aplicarea legii penale mai favorabile în cazul infracțiunilor nedefinitiv judecate	129
5.2.1. Condițiile de aplicare a legii penale mai favorabile	130
5.2.2. Criterii de determinare a legii penale mai favorabile	133
5.2.3. Determinarea legii penale mai favorabile în cazul legilor complexe.....	137
5.2.4. Aplicarea legii penale mai favorabile în cazul pedepselor complementare și accesorii	140
5.3. Aplicarea legii penale mai favorabile în cazul pedepselor definitive.....	141
§6. Ultraactivitatea legii penale. Legea penală temporară.....	149
§7. Aplicarea în timp a legii penale în cazul ordonanțelor de urgență respinse sau aprobate cu modificări sau completări de către Parlament	153
§8. Aplicarea în timp a legii penale în cazul actelor normative declarate neconstituționale	158
§9. Concursul de norme penale (concursul de calificări).....	161
9.1. Calificările alternative	162
9.2. Calificările incompatibile.....	162
9.3. Calificările redundante.....	164
9.3.1. Conflictul între o calificare generală și una specială.....	164
9.3.2. Concursul între două calificări dintre care una constituie element sau circumstanță a celeilalte	164
9.4. Calificările echivalente	165
<i>Secțiunea a II-a. Limitele spațiale ale aplicării legii penale.....</i>	165
§1. Considerații generale	165
§2. Principiul teritorialității legii penale române	167
§3. Principiul personalității legii penale române	179
§4. Principiul realității legii penale române	185
§5. Principiul universalității legii penale române.....	188
§6. Extrădarea	194
6.1. Considerații generale	194
6.2. Condiții de fond pentru acordarea extrădării.....	196
6.2.1. Persoanele supuse extrădării	196
6.2.2. Condiții cu privire la faptă.....	200
6.2.3. Condiții privind acțiunea penală și competența.....	204
6.2.4. Particularități ale condițiilor extrădării în relațiile cu celelalte state membre ale Uniunii Europene.....	207
6.3. Limite impuse de garantarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.....	208
6.4. Efectele soluționării cererii de extrădare	213
6.5. Extrădarea aparentă	218
§7. Mandatul european de arestare	218

7.1. Aspecte generale	218
7.2. Emiterea mandatului european de arestare	220
7.3. Executarea unui mandat european de arestare	222
<i>Secțiunea a III-a. Limitele personale ale aplicării legii penale române</i>	233
§1. Considerații generale	233
§2. Imunitățile de drept intern	235
2.1. Imunitatea Președintelui Republicii.....	236
2.2. Imunitatea parlamentară.....	239
2.3. Imunitatea ministerială.....	242
2.4. Alte imunități de drept intern.....	244
2.4.1. Imunitatea Avocatului Poporului.....	244
2.4.2. Imunitatea judiciară.....	245
2.4.3. Imunitatea familială.....	246
§3. Imunitățile de drept internațional	246
CAPITOLUL V. TEORIA GENERALĂ A INFRAȚIUNII	251
<i>Secțiunea I. Aspecte generale</i>	251
§1. Definiția și trăsăturile infracțiunii	251
§2. Clasificarea infracțiunilor	257
2.1. Clasificarea bipartită sau tripartită a infracțiunilor.....	257
2.2. Infracțiuni politice și infracțiuni de drept comun	259
2.3. Infracțiuni cu conținut unic, cu conținut alternativ și cu conținuturi alternative.....	262
<i>Secțiunea a II-a. Infracțiunea – faptă prevăzută de legea penală (faptă tipică)</i>	264
§1. Aspecte generale.....	264
§2. Obiectul infracțiunii.....	265
2.1. Obiectul juridic al infracțiunii.....	266
2.2. Obiectul material al infracțiunii	269
§3. Subiectul activ	272
3.1. Persoana fizică – subiect activ al infracțiunii	273
3.2. Persoana juridică – subiect activ al infracțiunii	273
3.3. Subiect activ general și subiect activ special	276
§4. Subiectul pasiv al infracțiunii	278
§5. Latura obiectivă a infracțiunii	280
5.1. Acțiunea sau inacțiunea.....	281
5.1.1. Aspecte generale	281
5.1.2. Infracțiuni comisive și infracțiuni omisive	284
5.1.3. Teoria poziției de garant.....	286
5.2. Urmarea	292
5.2.1. Infracțiuni de rezultat și infracțiuni de pericol	294
5.2.2. Infracțiuni de pericol concret și infracțiuni de pericol abstract	295

5.3. Raportul de cauzalitate	298
5.3.1. Aspecte introductive.....	298
5.3.2. Teorii clasice privind cauzalitatea.....	299
5.3.3. Teoria imputării obiective a rezultatului	304
5.4. Alte elemente din structura laturii obiective.....	314
<i>Secțiunea a III-a. Infrațiunea – faptă săvârșită cu vinovăție</i>	315
§1. Aspecte generale.....	315
§2. Intenția	315
2.1. Structura intenției.....	316
2.2. Formele intenției.....	320
2.2.1. Intenția directă și intenția indirectă	320
2.2.2. Intenția spontană (repentină) și intenția premeditată	324
2.2.3. Alte clasificări ale intenției.....	326
§3. Culpă.....	329
3.1. Structura culpei.....	330
3.2. Formele culpei	333
3.2.1. Culpă cu prevedere și culpa fără prevedere.....	333
3.2.2. Alte clasificări ale formelor culpei	339
§4. Intenția depășită (praeterintenția)	340
§5. Elemente secundare în structura laturii subiective – scopul și mobilul	347
<i>Secțiunea a IV-a. Infrațiunea – faptă nejustificată (antijuridică). Cauzele justificative</i>	348
§1. Preliminarii	348
§2. Legitima apărare	353
2.1. Condițiile atacului	354
2.2. Condițiile apărării.....	363
2.3. Efectele legitimei apărări	370
2.4. Legitima apărare prezumată.....	371
§3. Starea de necesitate.....	375
3.1. Condițiile stării de pericol	376
3.2. Condițiile acțiunii de salvare	383
3.3. Efectele stării de necesitate	391
§4. Exercițarea unui drept sau îndeplinirea unei obligații	391
4.1. Exercițarea unui drept	392
4.2. Îndeplinirea unei obligații	395
§5. Consimțământul persoanei vătămate.....	397
5.1. Condițiile de valabilitate ale consimțământului persoanei vătămate	398
5.2. Consimțământul persoanei vătămate în cazul faptelor din culpă	405
5.3. Consimțământul prezumat	405
<i>Secțiunea a V-a. Infrațiunea – faptă imputabilă persoanei care a comis-o</i>	408
§1. Aspecte generale.....	408
§2. Responsabilitatea. Cauzele care înlătură responsabilitatea	411

2.1. Minoritatea	413
2.2. Iresponsabilitatea	416
2.3. Intoxicația.....	419
2.4. <i>Actio libera in causa</i>	422
§3. Cunoașterea caracterului nejustificat al faptei. Eroarea	427
3.1. Aspecte generale	427
3.2. Eroarea asupra elementelor constitutive (asupra tipicității).....	429
3.2.1. Formele erorii asupra tipicității: eroare de fapt și eroare de drept ...	431
3.2.2. Efectele erorii asupra elementelor constitutive.....	434
3.2.3. Ipoteze particulare ale erorii de fapt asupra elementelor constitutive	438
3.3. Eroarea asupra caracterului ilicit al faptei	444
§4. Exigibilitatea unei conduite conforme normei juridice. Cauze care exclud exigibilitatea.....	448
4.1. Constrângerea fizică.....	449
4.2. Constrângerea morală	452
4.3. Excesul neimputabil	455
4.3.1. Excesul neimputabil de legitimă apărare	456
4.3.2. Excesul neimputabil de stare de necesitate	459
4.4. Cazul fortuit.....	460
 CAPITOLUL VI. FORMELE INFRAȚIUNII INTENȚIONATE.....	464
§1. Considerații generale	464
§2. Faza internă a infracțiunii.....	464
§3. Faza actelor de pregătire	467
§4. Tentativa (faza actelor de executare)	469
4.1. Condițiile generale de existență ale tentativei	470
4.1.1. Existența intenției de a comite infracțiunea.....	470
4.1.2. Existența unui act de executare	471
4.1.3. Întreruperea executării sau neproducerea rezultatului	476
4.2. Infracțiuni la care nu este posibilă tentativa	476
4.3. Formele tentativei.....	481
4.3.1. Tentativa imperfectă și tentativa perfectă.....	482
4.3.2. Tentativa idonee și tentativa neidonee	485
4.3.3. Tentativa proprie și tentativa improprie	490
4.4. Sancționarea tentativei.....	493
4.5. Cauzele de nepedepsire a tentativei	495
4.5.1. Desistarea	496
4.5.2. Împiedicarea producerii rezultatului	502
4.5.3. Efectele desistării și împiedicării producerii rezultatului	508
§5. Infracțiunea consumată	510

Florin STRETEANU

Daniel NIȚU

DREPT PENAL

Partea generală

Vol. I

Universul Juridic

București

-2014-

ABREVIERI

I. Termeni și expresii:

alin.	alineat
apud	citat după
art.	articol
B. Of.	Buletinul Oficial, Partea I
C. Ap.	Curtea de Apel
B.J.	Curtea Supremă de Justiție, Buletinul jurisprudenței, Culegere de decizii pe anul...
C. Cas.	Curtea de casație
C. Const.	Curtea Constituțională
C. Jud.	Revista „Curierul judiciar”
C.civ.	Codul civil (Legea nr. 287/2009, republicată)
C.civ. 1865	Codul civil anterior (din 1865)
C.D.	Culegere de decizii ale Tribunalului Suprem
C.D.P.	Caiete de Drept Penal
C.E.D.O.	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
C.pen.	Codul penal (Legea nr. 286/2009)
C.pen. 1969	Codul penal anterior (Legea nr. 15/1968)
C.proc.civ.	Codul de procedură civilă (Legea nr. 134/2010, republicată)
C.proc.civ. 1865	Codul de procedură civilă anterior (din 1865)
C.proc.pen. 1969	Codul de procedură penală anterior (Legea nr. 29/1968)
C.proc.pen.	Codul de procedură penală (Legea nr. 135/2010)
C.S.J.	Curtea Supremă de Justiție
C.S.J. c9	Curtea Supremă de Justiție, Completul de 9 judecători
Cas. II	Înalta Curte de Casație și Justiție (română), secția a II-a
Com.E.D.O.	Comisia Europeană a Drepturilor Omului
dec.	decizie
dec. pen.	decizia penală
Dreptul	Revista „Dreptul”
ed.	ediție
Ed.	Editura
ibidem	în același loc
idem	același autor
infra	mai jos
I.C.C.J.	Înalta Curte de Casație și Justiție
I.C.C.J. H.P.	Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept

Judec.	Judecătoria
lit.	litera
loc. cit.	locul citat
M. Of.	Monitorul Oficial al României, Partea I
n.n.	nota noastră
nr.	numărul
O.G.	Ordonanța Guvernului
O.U.G.	Ordonanța de urgență a Guvernului
op. cit.	opera citată
p.	pagina
par.	paragraful
pct.	punctul
pp.	paginile
P.R.	Revista „Pandectele române”
R.D.P.	Revista de drept penal
R.D.P.C	Revue de droit pénal et de criminologie
R.R.D.	Revista română de drept
R.S.C.	Revue de science criminelle et de droit pénal comparé
R.T.D.H.	Revue trimestrielle des droits de l’homme
s.n.	sublinierea noastră
s. pen.	secția penală
sent. pen.	sentința penală
supra	mai sus
SUBB	Studia Universitatis „Babeș-Bolyai”, serie Iurisprudentia
Trib. (jud.)	Tribunalul (județean)
T.(M.)B.	Tribunalul (Municipiului) București
Trib. Suprem	Tribunalul Suprem
urm.	următoarele
vol.	volumul

II. Lucrări frecvent citate:

C. pen. adn.	V. Papadopol, I. Stoenescu, G.V. Protopopescu, <i>Codul penal al R.P.R. adnotat</i> , Ed. de Stat, București, 1948
Codul penal comentat	Th. Vasiliu, G. Antoniu, Șt. Daneș, Gh. Dărăngă, D. Lucinescu, V. Papadopol, D. Pavel, D. Popescu, V. Rămureanu, <i>Codul penal al R.S.R. comentat și adnotat. Partea generală</i> , Ed. Științifică, București, 1972
Codul penal comentat, p.s. 1 (2)	Th. Vasiliu, G. Antoniu, Șt. Daneș, Gh. Dărăngă, D. Lucinescu, V. Papadopol, D. Pavel, D. Popescu, V. Rămureanu, <i>Codul</i>

- penal al R.S.R. comentat și adnotat. Partea specială*, vol. 1 (2), Ed. Științifică, București, 1975 (1977)
- Culegere I (II, III, IV) Tribunalul Municipiului București, *Culegere de practică judiciară penală pe anul 1990 (1991, 1992, 1993)*, Casa de editură și presă „Șansa” S.R.L., București, 1992 (1993, 1994)
- Culegere V Curtea de Apel București, *Culegere de practică judiciară penală pe anul 1994*, Ed. Continent XXI, București, 1995
- Culegere VI (VII, VIII) Curtea de Apel București, *Culegere de practică judiciară penală pe anul 1995 (1996, 1997)*, Ed. Holding Reporter, București, 1996 (1997, 1998)
- Culegere IX Curtea de Apel București, *Culegere de practică judiciară penală pe anul 1998*, Ed. All Beck, București, 1999
- Culegere X (XI) Curtea de Apel București, *Culegere de practică judiciară penală pe anul 1999 (2000)*, Ed. Rosetti, București, 2001 (2002)
- Culegere CAB04 Curtea de Apel București, *Practică judiciară penală 2003-2004*, Ed. Brilliance, Piatra Neamț, 2006
- Culegere CAB05 Curtea de Apel București, *Culegere de practică judiciară în materie penală pe anul 2005*, Ed. Universul Juridic, București, 2006
- Culegere ICCJ05 Înalta Curte de Casație și Justiție, *Jurisprudența Secției penale pe anul 2005*, Ed. Hamangiu, București, 2006.
- Culegere TB04 Tribunalul București, *Culegere de practică judiciară în materie penală 2000-2004*, Ed. Wolters Kluwer, București, 2007
- Explicații I (II, III, IV) V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, R. Stănoiu, *Explicații teoretice ale Codului penal român*, vol. I (II, III, IV), Ed. Academiei, București, 1969 (1970, 1971, 1972)
- Explicații preliminare I (II) G. Antoniu și colab., *Explicații preliminare ale noului Cod penal*, vol. I (II), Ed. Universul Juridic, București, 2010 (2011)
- Practica I G. Antoniu, C. Bulai (coord.), *Practica judiciară penală*, vol. I, Ed. Academiei, București, 1988
- Practica II G. Antoniu, C. Bulai (coord.), *Practica judiciară penală*, vol. II, Ed. Academiei, București, 1990
- Practica III G. Antoniu, C. Bulai (coord.), *Practica judiciară penală*, vol. III, Ed. Academiei, București, 1992
- Practica V G. Antoniu, C. Bulai (coord.), *Practica judiciară penală*, vol. V, Ed. Academiei, București, 1998

-
- Repertoriu I V. Papadopol, M. Popovici, *Repertoriu alfabetice de practică judiciară în materie penală pe anii 1969-1975*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977
- Repertoriu II V. Papadopol, M. Popovici, *Repertoriu alfabetice de practică judiciară în materie penală pe anii 1976-1980*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982
- Repertoriu III V. Papadopol, Șt. Daneș, *Repertoriu de practică judiciară în materie penală pe anii 1981-1985*, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1988

CAPITOLUL I

DREPTUL PENAL ÎN SISTEMUL DREPTULUI POZITIV

§1. Definiție

1. Așa cum s-a afirmat în doctrina franceză¹, dreptul penal se aseamănă întrucâtva cu monumentele celebre, pe care fiecare crede că le cunoaște, fără a le fi văzut vreodată. Într-adevăr, noțiuni ca *omorul*, *recidiva*, *suspendarea executării pedepsei*, *tentativa* sunt cunoscute majorității populației, chiar dacă sensul lor în vorbirea curentă nu este întotdeauna identic cu sensul pe care aceste noțiuni îl cunosc în dreptul penal.

Această „popularitate” a dreptului penal își găsește numeroase explicații. Parafrazând o decizie celebră a Curții Europene a Drepturilor Omului², am putea spune că, dacă presa este „câinele de pază al democrației”, dreptul penal își asumă rolul de „câine de pază” al ordinii sociale, revenindu-i misiunea apărării valorilor fundamentale ale vieții în societate. Odată cu apariția societății, indivizii nu mai pot fi absolut independenți, persoana umană, prin însăși natura ei, fiind implicată în relații de colaborare, de schimburi sau de încredere reciprocă. Dacă sunt mai puțin importante, pentru majoritatea populației, condițiile de înregistrare a unui brevet de invenție, procedura falimentului sau impreviziunea în contractele de comerț internațional, fiecare individ trebuie să învețe, cât mai devreme cu putință, că este interzis să ucizi, să furi, să lovești sau să sechestrezi o altă persoană. Desigur, nu trebuie înțeles de aici că dreptul penal ar reprezenta singurul instrument de control social, el fiind doar o parte a unui sistem global, în care este implicată o întreagă serie de instituții sau microcomunități, cum este și cazul familiei, școlii, administrației locale, bisericii, întreprinderilor, asociațiilor³. În același timp, atât faptele care intră în domeniul de incidență al dreptului penal, cât și procesul de aplicare a normelor acestei ramuri fac obiectul unei intense mediatizări, iar ecoul lor social rămâne întipărit pentru mult timp în memoria colectivă.

În spatele acestei aparente accesibilități a dreptului penal se ascunde însă o ramură de drept de o remarcabilă complexitate, nu de puține ori cu un pronunțat caracter tehnic, în măsură să creeze dificultăți de aplicare atunci când instituțiile sale fundamentale nu sunt stăpânite în suficientă măsură de către practician.

¹ F. Desportes, F. Le Guehec, *Droit pénal général*, 11ème éd., Ed. Economica, Paris, 2004, p. 1.

² C.E.D.O., hotărârea *Observer și Guardian c. Marii Britanii*, din 26 noiembrie 1991, §59, disponibilă pe <http://www.echr.coe.int>.

³ H.H. Jescheck, T. Weigend, *Tratado de derecho penal. Parte general* (traducere din limba germană), Ed. Comares, Granada, 2002, p. 2.

2. Complexitatea despre care vorbeam este dovedită și de numeroasele definiții elaborate în doctrină, fiecare autor încercând să surprindă trăsăturile esențiale ale dreptului penal și elementele sale de particularitate în raport cu alte ramuri de drept. Cu titlu exemplificativ, vom prezenta în cele ce urmează câteva dintre aceste definiții. Astfel, în doctrina noastră mai veche s-a arătat că dreptul penal „constă în acele legi de drept intern prin care popoarele, în virtutea suveranității și în numele interesului general, organizează, prin organele lor legal constituite, apărarea socială contra infractorilor, determinând în acest scop infracțiunile, sancțiunile corespunzătoare și condițiile în care urmează a fi aplicate”¹. Într-o definiție mai recentă se consideră că dreptul penal reprezintă ansamblul normelor juridice care reglementează relațiile de apărare socială prin incriminarea ca infracțiuni, sub sancțiuni specifice denumite pedepse, a faptelor periculoase pentru valorile sociale, în scopul apărării acestor valori, fie prin prevenirea infracțiunilor, fie prin aplicarea pedepselor celor care le săvârșesc².

În ceea ce ne privește, considerăm că dreptul penal poate fi definit ca *un ansamblu de norme juridice de drept public prin care sunt reglementate faptele ce constituie infracțiuni, precum și condițiile și consecințele angajării răspunderii în cazul comiterii acestor fapte*.

Toate aceste definiții privesc ceea ce doctrina înțelege prin noțiunea de *drept penal obiectiv*. Uneori dreptul penal cunoaște și o altă accepțiune, aceea de *drept penal subiectiv*, înțeles ca drept al statului de a crea și aplica normele penale (*ius puniendi*)³. De aceea, precizăm că, ori de câte ori noțiunea de *drept penal* apare fără a fi însoțită de vreo altă precizare, ea va avea sensul de drept penal obiectiv.

§ 2. Funcțiile dreptului penal

2.1. Preliminarii

3. Prin funcțiile dreptului penal înțelegem rolul pe care acesta, odată configurat pe baza principiilor sale fundamentale, trebuie să îl îndeplinească în societate. Funcțiile dreptului penal nu se confundă cu principiile fundamentale ale acestuia, căci, dacă principiile sunt în general extrase, așa cum vom vedea mai târziu, din prevederile constituționale, funcțiile dreptului penal țin de politica penală a statului la un moment dat și variază odată cu aceasta⁴.

Așa se face că, în doctrină, nu există un punct de vedere unitar cu privire la funcțiile dreptului penal și nici cu privire la relația care există între funcția dreptului penal și funcția pedepsei. Astfel, în vreme ce unii autori consideră că funcția dreptului penal și teoriile privind pedeapsa se află într-o strânsă legătură, așa încât orice teorie a

¹ N.T. Buzea, *Infracțiunea penală și culpabilitatea*, Tipografia „Sabin Solomon”, Alba Iulia, 1944, p. 4.

² C. Bulai, B. Bulai, *Manual de drept penal*, Ed. Universul Juridic, București, 2007, p. 7.

³ S. Mir Puig, *Derecho penal. Parte general*, Ed. Reppertor, Barcelona, 1998, p. 8.

⁴ D.M. Santana Vega, *Funciones del derecho penal y binenes jurídicos-penales colectivos*, Actualidad penal, 2001, pp. 142-143.

pedepsei nu este decât o teorie a funcției pe care trebuie să o îndeplinească dreptul penal¹, majoritatea doctrinei încearcă o delimitare a funcțiilor pedepsei de funcțiile dreptului penal, chiar dacă acestea nu pot fi complet separate.

Potrivit unei opinii², dreptul penal ar avea trei funcții principale: **a) o funcție de orientare a conduitei umane.** Această funcție, existentă și în cadrul altor ramuri de drept, în sfera dreptului penal operează prin aceea că își propune să descurajeze subiecții de la adoptarea unei conduite interzise. Efectul acestei funcții este variabil în timp și spațiu, depinzând de o serie de factori, între care: natura și întinderea sancțiunii, probabilitatea aplicării ei efective, timpul scurs între comiterea faptei și aplicarea sancțiunii etc.; **b) o funcție de intimidare,** realizată prin conținutul aflictiv al sancțiunii aplicabile persoanei care comite o infracțiune. Acest caracter aflictiv, deși există în cazul oricărei sancțiuni, trece pe primul plan în cazul sancțiunilor penale, spre deosebire de sancțiunile caracteristice altor ramuri, unde predomină caracterul reparatoriu. Nu în ultimul rând, funcția de intimidare se realizează prin caracterul infamant al sancțiunii penale. Chiar dacă în dreptul penal modern executarea sancțiunilor penale nu trebuie să ducă la înjosirea persoanei condamnatului, o hotărâre penală de condamnare este în continuare percepută la nivel social ca fiind însoțită de o oarecare notă infamantă; **c) o funcție de reeducare,** realizată în principal prin executarea sancțiunii.

Într-o altă opinie³, se rețin, de asemenea, trei funcții ale dreptului penal: **a) funcția represivă,** considerată ca fiind funcția principală a dreptului penal, având în vedere că acesta a fost creat pentru sancționarea, în interesul general, a anumitor comportamente periculoase pentru ordinea publică sau pentru viața în societate; **b) funcția expresivă,** realizată prin aceea că dreptul penal, prin reprimarea anumitor fapte, dă expresie valorilor fundamentale ale societății. Chiar și normele dreptului penal tehnic (economic, social) au valoare expresivă, căci și ele indică importanța acordată de legiuitor respectării anumitor dispoziții care reglementează exercitarea acestor activități; **c) funcția protectoare,** ce poate fi analizată sub un dublu aspect: protecția societății împotriva actelor ce aduc atingere valorilor fundamentale și, respectiv, protecția infractorului împotriva unei reacții abuzive din partea societății.

Alți autori rețin, în diferite formulări, două funcții ale dreptului penal: *funcția preventiv-educativă*, considerată ca principală, și, respectiv, *funcția sancționatoare*⁴; *funcția protectoare* ce decurge din misiunea dreptului penal de a apăra valorile esențiale ale vieții în societate, valori care pot fi individuale sau colective, și *funcția motivatoare*, ce constă în impulsivarea indivizilor de a se abține de la nesocotirea acestor valori⁵. Motivarea nu se poate realiza însă exclusiv prin normele dreptului penal, funcția motivatorie a acestuia fiind o continuare, o prelungire a funcției similare a instituțiilor aparținând altor ramuri de drept.

¹ E. Bacigalupo, *Principios de derecho penal. Parte general*, Ed. Akal, Madrid, 1998, p. 7.

² A. Pagliaro, *Principi di diritto penale. Parte generale*, Giuffrè Editore, Milano, 2000, pp. 8-12.

³ F. Desportes, F. Le Gunehec, *op. cit.*, pp. 23-27.

⁴ M. Basarab, *Drept penal, partea generală*, Ed. Lumina Lex, București, 1999, vol. I, p. 6.

⁵ F. Muñoz Conde, M. García Arán, *Derecho penal. Parte general*, Ed. Tirant lo Blanch, Valencia, 1998, pp. 64-70.